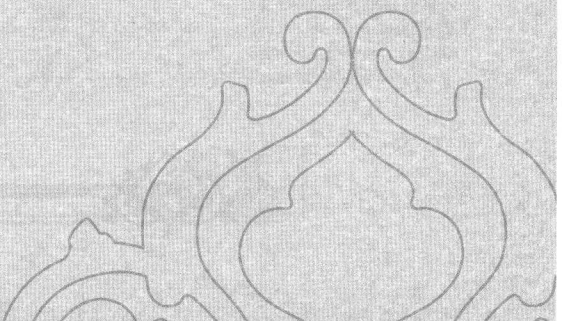
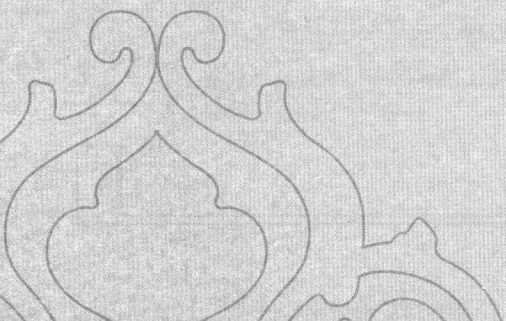
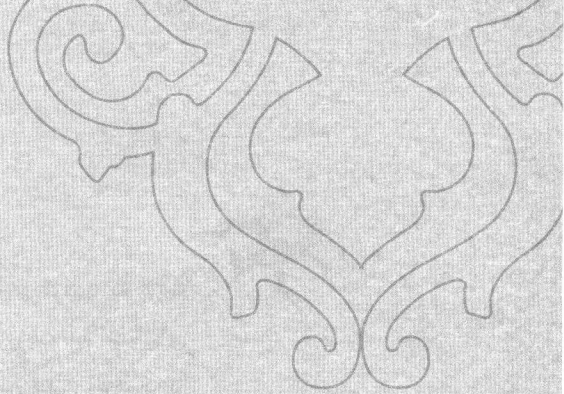
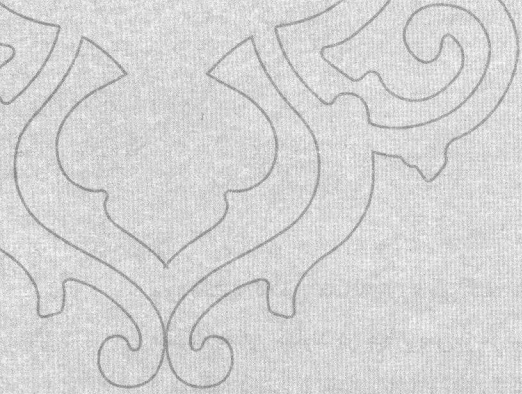
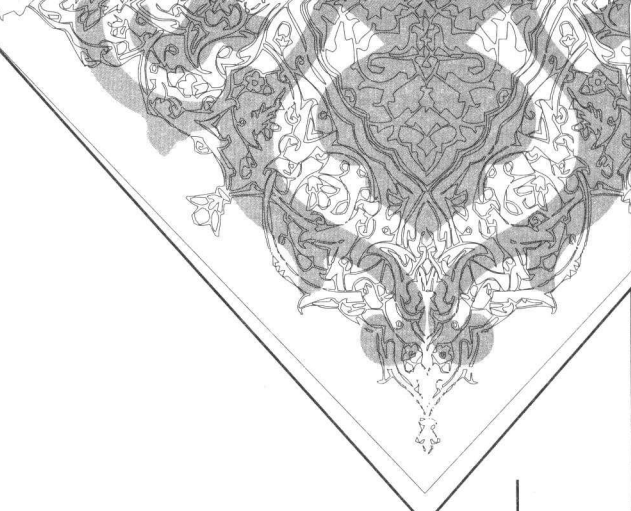

از اسلام شناسی تا شیعه پژوهی در ژاپن

■ رضا یوسفی

مفهوم "مطالعات اسلامی" در ژاپن شاید با انگاره معمول آن در بقیه جهان کمی متفاوت باشد. در ژاپن علاوه بر پژوهش در قرآن، حدیث، الهیات یا فلسفه اسلامی و فقه، تحقیق در باره تاریخ، جغرافیا، اقتصاد، فرهنگ و هنر جوامع اسلامی و مسلمانان هم بخشی از مطالعات اسلامی تلقی می‌شود. تاریخ برخورد مستقیم ژاپنی‌ها با جهان اسلام در دوران جدید به عصر میجی و پس از بازگشایی مرزهای کشور به روی جهان خارج باز می‌گردد. پس از پایان سیاست "مرزهای بسته" توسط دولت ژاپن، گروهی از ژاپنی‌ها به عنوان تاجر، دیپلمات و دانشجو و یا اعضای هیأت‌های بررسی دولت راهی خارج از کشور شده و اولین برخوردهای بلاواسطه با مسلمانان و جهان اسلام را تجربه کردند و حتی چند تن از آنان به اسلام گرویدند. این تماس‌ها به ایجاد نوعی احساس همبستگی و همدردی نسبت به مسلمانان در میان ژاپنی‌ها، بخصوص متفکرین آنها انجامید، چرا که ژاپنی‌ها خود را مانند مسلمانان قربانی دسیسه‌ها و ستم‌های قدرت‌های غربی می‌دانستند. این خط فکری در آثار متفکرین ژاپنی، از اندیشمند مهم عصر میجی تنشین اوکاکورا (Tenshin Okakura) تا برجسته‌ترین اسلام‌شناس ژاپنی در دوره پیش از جنگ جهانی دوم یعنی شومی اوکاوا (Shumei Okawa) قابل مشاهده است.

آغاز اسلام پژوهی در ژاپن

اولین پژوهش‌هایی که زمینه مطالعات اسلامی، به معنای وسیع آن، در ژاپن منتشر شد، مقالاتی است که در مجله "خبرنامه روابط خارجی"، مجله‌ای که از سوی وزارت خارجه ژاپن منتشر می‌شد، بود.

البته بیشتر این مقالات در باره شرایط اجتماعی، اقتصادی و سیاسی کشورهای خاورمیانه است که از جمله می توان به مقاله " مسئله مصر " که در سال ۱۸۹۲ به چاپ رسید اشاره کرد. اما سرآغاز مطالعات اسلامی به معنای خاص آن کتابی است که کن ایچی ساکاموتو (Kenichi Sakmoto) به نام " زندگی نامه محمد " در باره پیامبر اسلام نوشت و در سال ۱۹۲۰ به طبع رساند. او بعدها به ترجمه قرآن از متن انگلیسی نیز اقدام کرد.

دهه ۱۹۳۰ که دوره گسترش دخالت ها و درگیری های سیاسی و نظامی ژاپن در چین است، اولین دوره رشد و بالندگی مطالعات اسلامی در ژاپن محسوب می شود. دولت ژاپن که در پی برقراری پیوندهایی با مسلمانان بخش غربی چین و مسلمانان آسیای جنوب شرقی بود، به حمایت و تشویق فعالیت های اسلام پژوهی پرداخت. در همین راستا بود که سازمان ها و پژوهشگاه های متعددی برای این منظور تشکیل گردید. مهمترین و معروف ترین آن " پژوهشگاه سرزمین های اسلامی " بود که در سال ۱۹۳۸ تاسیس شد. پژوهشگاه، نشریه ای به نام " پژوهش اسلامی " منتشر می کرد. تاسیس " انجمن اسلامی ژاپن کبیر " که ماهنامه ای با عنوان " جهان اسلام " به چاپ می رساند، مربوط به همین سال است. از دیگر نهادهای مهمی که در این دوره شکل گرفت، " سازمان بررسی اقتصاد آسیای شرقی " بود که به دلیل قدرت مالی اش توانست کتاب ها و اسناد و مدارک ارزشمندی را گردآوری کند. اسلام شناس مشهور ژاپنی شومی اوکاوا و چند تن دیگر از برجسته ترین محققین در اسلام از اعضای گروه آسیای جنوب غربی این سازمان بودند.

پژوهشگران پژوهشگاه سرزمین های اسلامی از فارغ التحصیلان رشته های تاریخ شرق یا تاریخ غرب دانشگاه های سلطنتی آن دوره تامین می شدند. به عنوان مثال شینجی مائه جیما (Shinji Maejima)، توشی تو ماتسودا (Toshio Matsuda) و فوجیئو میتسوهاشی (Fujio Mitsuhashi) از فارغ التحصیلان رشته تاریخ شرق و هاجیمه کوبایاشی (Hajime Kobayashi)، چی شو نایتو (Chishu Naito) و شیرو نوهارا (Shiro Nohara) از فارغ التحصیلان رشته تاریخ غرب دانشگاه سلطنتی توکیو بودند. به این جمع باید کسانی مانند توارو هانه دا (Toru Haneda) یا ایچیسادا می یازاکی (Ichisada Miyazaki) و چند نفر دیگر را که از دانشگاه سلطنتی کیوتو می آمدند اضافه کرد.

اما دوره فعالیت های پژوهشگاه و سایر سازمان ها بسیار کوتاه بود و تا حدی غم انگیز. زیرا بسیاری از مدارک و اسنادی که این مؤسسات جمع آوری کرده بودند یا در آتش سوخت یا بعد از شکست ژاپن در جنگ جهانی دوم مصادره شد. اغلب محققین این پژوهشگاه و مرسسات مشابه آنجا را ترک کردند. از این رو می توان گفت که مطالعات اسلامی در ژاپن بعد از جنگ از نظر سازماندهی دوباره از صفر شروع شد. البته سرمایه های انسانی ای که این مؤسسه ها تربیت کردند بعد از جنگ فعالیت های تحقیقاتی خود را در دانشگاه ها ادامه دادند. در واقع می توان گفت که فعالیت های مؤسسات اسلام پژوهی قبل از جنگ دوم جهانی، تاثیر تعیین کننده ای بر روند تحقیقات اسلامی ژاپن پس از جنگ

داشتند.

به دلیل آشنایی های پس از جنگ، فعالیت های مطالعاتی سازمان یافته در زمینه اسلام شناسی در عمل تا آغاز دهه ۱۹۵۰ ممکن نبود. در این مدت، از پایان جنگ تا آغاز دوباره مطالعات اسلامی، گروهی از پژوهشگران، تحقیقات پیشین خود را که قبل از جنگ انجام داده بودند، بازنگری کرده و منتشر کردند. کتاب "پژوهشی در قرآن" تألیف کوچی اوکوبو (Koji Okubo) و هیرویوکی کاگامی شیما (Hiroyuki Kagamishima) از جمله این تحقیقات بود.

پیش از ورود به بررسی سیر مطالعات اسلامی در ژاپن پس از جنگ باید به توسعه امکانات زیربنایی برای تربیت جوانان علاقمند و گسترش شبکه هایی که بین پژوهشگران ایجاد شد، اشاره کرد. پس از جنگ، دانشگاه های عمده ژاپن مانند دانشگاه توکیو، دانشگاه کیوتو، دانشگاه کیئو و چند دانشگاه دیگر، آموزش زبان عربی و زبان های دیگر کشورهای اسلامی را آغاز کردند. در سال ۱۹۶۱ دانشگاه زبان های خارجی توکیو رشته زبان عربی و سه سال بعد پژوهشگاه زبان ها و فرهنگ های آفریقا و آسیا را ایجاد کرد. همین پژوهشگاه بزودی پروژه پنج ساله "پژوهش مشترک پیرامون اسلام" را آغاز کرد که با تلاش های یوزو ایتاگاکي (Yuzo Itagaki) به پروژه ای سراسری بدل شد و پژوهشگران اسلام یا خاورمیانه از سرتاسر کشور با آن همکاری کردند.

همچنین در سال ۱۹۶۱، دانشگاه زبان های خارجی اوساکا نیز رشته زبان فارسی را تأسیس کرد. سال بعد، دانشگاه توکیو اقدام به ایجاد دپارتمان مطالعات اسلامی کرد. با رشد جریانات اسلامی در اروپا و امریکا و تقویت موقعیت کشورهای اسلامی در زمینه تجارت و انرژی، در سال های اخیر دانشگاه های جوجی و کیوتو هم پژوهشگاه هایی با هدف تقویت مطالعات اسلامی راه اندازی کرده اند. در خارج از دانشگاه هم، وزارت امور خارجه در سال ۱۹۵۸ "موسسه خاورمیانه ژاپن" را بنیانگذاری کرده است. افزون بر این، وزارت بازرگانی و صنایع هم نخست در سال ۱۹۶۰ پژوهشگاه اقتصاد آسیا و سپس در سال ۱۹۷۴ پژوهشگاه اقتصاد خاورمیانه را ایجاد کردند.

دومین دوره جهش در مطالعات اسلامی در ژاپن و شکوفایی آن از نیمه های دهه ۱۹۷۰ آغاز شد. علاوه بر گسترش زیربناها و امکانات تحقیقاتی و تربیت نسل جدیدی از محققین اسلام پژوه، حوادثی مانند شوک نفتی سال ۱۹۷۳، انقلاب ایران، اشغال افغانستان، جنگ ایران و عراق، اشغال لبنان توسط اسرائیل و رشد جنبش های احیا گری اسلامی باعث توجه بیشتر ژاپنی ها به کشورهای اسلامی و مسلمانان شد.

در سال های دهه ۱۹۷۰، پژوهشگران ژاپنی روش ها و موضوعات تحقیقاتی دیگری را به حوزه کاری خود وارد کردند و با این کار موجبات تکثر و تنوع رشته های پژوهشی را فراهم آوردند. در آن زمان، پژوهشگران دیگر به تاریخ و ادبیات کشورهای اسلامی یا مسلمانان اکتفا نمی کردند، بلکه در تحقیقاتشان روش های زبان شناسی، فلسفی، نسخه شناسی، حقوق، علوم سیاسی، اقتصاد، روابط بین الملل و مردم شناسی را نیز بکار می بردند. به این ترتیب پژوهشگران بسیاری به حوزه مطالعات

اسلامی جذب شدند و باعث رونق و تقویت علم مطالعات اسلامی در این کشور شدند. اولین فرد برجسته ای که در حوزه مطالعات اسلامی می بایست از او نام برد " توشی هیکو ایزوتسو" (Toshihiko Izutsu) (تولد ۱۹۱۴- درگذشت ۱۹۹۳) است. او که پیش از جنگ و در حالیکه هنوز سی سال هم نداشت " تاریخ اندیشه اعراب " (که بعدها با نام " تاریخ اندیشه اسلام " تجدید چاپ شد) را نوشته بود، وی اولین ژاپنی ای بود که قرآن را مستقیم از متن عربی به ژاپنی برگرداند و در سال ۱۹۵۷ به چاپ سپرد. ایزوتسو همچنین در باره ساختار فکری قرآن و الهیات اسلامی (کلام) هم تألیفاتی را به زبان انگلیسی عرضه کرد. او که بیشتر عمر تحقیقاتی خود را در خارج از ژاپن، از جمله مدتی را در تهران، گذراند و تحقیقات خود را بیشتر بر عرفان شیعی متمرکز کرد پس از انقلاب ایران به ژاپن بازگشت و نتیجه پژوهش‌هایش را در قالب کتاب‌های مختلف از جمله " ریشه های فلسفه اسلامی " منتشر کرد. ایزوتسو در زمینه زندگی پیامبر اسلام هم کتاب " محمد " ایزوتسو را نوشت که در سال ۱۹۵۲ منتشر شد. پس از او، جوئی شیمادا (Johei Shimada) کتاب " محمد پیامبر " را در سال ۱۹۶۶ منتشر کرد، پنج سال بعد، کاتسوجی فوجیموتو (Katsuji Fujimoto) با انتشار کتاب " جدال محمد با یهودیان " به بررسی بخشی از زندگی پیامبر اسلام پرداخت. به دلیل سایه سنگین و تفوق علمی فوق العاده ایزوتسو در زمینه عرفان، فلسفه و الهیات اسلامی و به دلیل مضایق و مشکلات این گونه موضوعات، محققان تازه نفس کمتری وارد این زمینه‌ها شده‌اند. از افرادی که در این زمینه‌ها کار کرده‌اند، توان به کامه تارو یاگی (Kametaro Yagi) و یوشینوبو موروئی (Yoshinobu Moroi) اشاره کرد. پژوهشگران اسلام پژوه ژاپنی اما در حقوق اسلامی کارهای ارزشمند متعددی عرضه کرده‌اند که از میان آن می توان از کتاب " قواعد حقوق بین الملل در دولت اسلامی " نوشته یوکی هیساکوگا (Yukihisa Koga) و آثار هیرویوکی یاناگی هاشی (Hiroyuki Yanagihashi) از جمله " قواعد خانواده در اسلام " یاد کرد.

شیعه پژوهی در ژاپن

تا اینجا با چگونگی تکوین، گسترش و استمرار مطالعات اسلامی در ژاپن آشنایی یافتیم، اینک به کوشندگی‌ها و مطالعات علمی ژاپنی‌ها درباره تشیع و شیعیان توجه می کنیم و در پایان کارنامه شیعی نگاری و شیعه پژوهی آنها را می‌آوریم.

بررسی‌ها گویای آن است که تعداد پژوهشگرانی که اختصاصاً در زمینه تشیع به تحقیق می پردازند، زیاد نیست و در میان آنها دو چهره یعنی شیگه رو کامادا (Shigeru Kamada) و آکیرو ماتسوموتو (Akiro Matsumoto) برجسته از دیگران‌اند. پیش از معرفی این دو پژوهشگر لازم است به تاریخچه مطالعات و تحقیقات شیعه پژوهی و حوزه‌های مختلف آن اشاره کنیم. تا آنجا که می دانیم قدیمی‌ترین اثری که در موضوع تشیع تألیف شده، مقاله ری ایچی گامو (Reiichi Gamo) (اکتبر ۱۹۳۸) است که به تاریخ تشیع می پردازد. : گامو در آن زمان از محققین " پژوهشگاه سرزمین های

اسلامی" بود. وی در این مقاله او به واقعه کربلا می پردازد. گامو البته بعدها به یکی از میرزترین و معروف ترین ایرانشناسان ژاپن تبدیل شد اما دیگر به موضوع تشیع نپرداخت. با این وجود، گامو در مقاله ها و کتاب هایی که در باره تاریخ یا فرهنگ ایران منتشر کرده مکرر به نقش تشیع اشاره کرده و اهمیت آن را شناخت فرهنگ و اندیشه ایرانیان گوشزد کرده است.

شاید بتوان گفت نگاه به تشیع از دریچه ایران یکی از روش های معمول در میان مورخین ژاپنی متخصص ایران محسوب می شود. شاید از همین روست که یکی دیگر از قدیمی ترین مقالاتی که با عنوان "تشیع" منتشر شده متعلق به یک مورخ دیگر، یعنی هیروشی کاگایا (Hiroshi Kagaya) است که در آن به بررسی "اسلام ایرانی" یا همان تشیع پرداخته است (کاگایا: ۱۹۵۹). البته کاگایا بسیار بیشتر از گامو در باره اسلام نوشته و چند مقاله از او در نیمه اول دهه ۱۹۶۰ و نیمه اول دهه ۱۹۷۰ در باره تشیع منتشر گردیده است. او در سال های پرتاب و تاب انقلاب اسلامی ایران هم چند مقاله در باره نقش تشیع در جامعه ایران منتشر کرد، که احتمالاً تحت تأثیر حوادث انقلاب اسلامی بوده است. جالب اینکه تنها مقاله دیگری که در باره شیعه و پیش از انقلاب نگاشته شده و در آن به افکار و جنبش های شیعیان پرداخته شده توسط یک زبان شناس به نام تسونئو کورویاناگی نگاشته شده است (۱۹۶۹).

چنانکه گفتیم، انقلاب اسلامی ایران یکی از دلایل رشد و بالندگی مطالعات اسلامی در ژاپن بود. در دهه اول انقلاب، ژاپنی های بسیاری به ایران آمدند و نوشته های ارزشمندی درباره علل وقوع انقلاب، نقش روحانیون و طبقات اجتماعی در انقلاب منتشر کردند. البته مقالاتی که در اوایل دهه ۱۹۸۰ منتشر می شد بیشتر جنبه توصیفی داشت تا تحلیلی و علمی. با این وجود، رشد تعداد مقالات چاپ شده نشان از رشد توجه پژوهشگران ژاپنی نسبت به تشیع داشت. جالب اینکه سه تن از سرشناس ترین شیعه شناسان ژاپن در میانه همین دهه اولین مقاله خود در باره تشیع را منتشر نمودند. این سه تن عبارتند از: شیگه رو کامادا، تاکامیتسو شیماموتو (Takamitsu Shimamoto) و آکیرو ماتسوموتو. شیگه رو کامادا که کار علمی خود را با پژوهش در زمینه عرفان در اوایل دوره اسلامی آغاز کرده بود پس از مدتی به موضوع عرفان شیعی و ملا صدرا روی آورد و به قول خودش پس از نزدیک به سی سال هنوز بیش از هر چیز روی این موضوع متمرکز است. البته مقالات او حوزه های متعددی از نظریات در باب امامت در تشیع (مارس ۱۹۸۹، مارس ۱۹۹۴) تا رابطه عرفان شیعی و قرآن (مارس ۲۰۱۱) را در بر می گیرد. علاوه بر ملا صدرا او مقالاتی در باب افکار علامه حلی و فیض کاشانی هم منتشر کرده است.

تاکامیتسو شیماموتو هم اولین اثر خود را در سال های میانی دهه ۱۹۸۰ به طبع رسانده است. پس از مشاهده فهرست مقالات او شاید اولین نکته ای که نظر بیننده را به خود جلب کند، پر کاری و تعدد موضوعاتی است که او به آن پرداخته است. ائمه شیعه (درباره امام علی ۱۹۸۶، در باره امام زین العابدین جولای ۱۹۹۰)، اخلاق تجاری در تشیع (مارس ۱۹۹۲)، علمای شیعه (می ۱۹۹۲) از جمله موضوعاتی

است که او در باره آنها نوشته و نشر داده است. البته از سال ۱۹۹۹ به بعد تقریباً تمام تمرکز او مصروف پژوهش بر روی آراء آیت الله مرتضی مطهری شده و در مقالات متعدد کتاب‌های آن شهید را معرفی و بررسی کرده است. او در سال ۲۰۰۷ کتابی به نام "اسلام شیعه: تاریخ و اسطوره" را منتشر کرد که بیشتر برای آشنایی خوانندگان بی اطلاع از شیعه با این مذهب نگاشته شده و ارزش علمی آن مورد بحث است.

با اینکه آکیرو ماتسوموتو آثار زیادی منتشر نکرده اما پژوهش‌های او بر موضوع امامت و رهبری مذهبی متمرکز بوده و کتاب مهمی به نام "الهیات سیاسی اسلام" در سال ۱۹۹۳ منتشر کرده که با استقبال و تحسین صاحب‌نظران روبرو شده است. او در این کتاب به فلسفه سیاسی تشیع می پردازد و آن را تحلیل و تبیین می کند.

از میان جوان‌ترهایی که انحصاراً در باره تشیع می نویسند، می توان به کیوکو یوشیدا (Kyoko Yoshida) اشاره نمود که تا کنون چند مقاله مهم از او در باره نظریه غیبت (دسامبر ۲۰۰۷) در مجلات معتبر منتشر شده. کنجی کورودا (Kenji Kuroda) هم که بیشتر بر فقه تشیع تمرکز کرده، دو نوشته درخور اعتنا با عناوین «فقه شیعیان» (مارس ۲۰۱۱) و سازمان آموزش علوم دینی در جهان تشیع (سپتامبر ۲۰۰۸) منتشر کرده است.

در میان دیگر نویسندگانی که آثارشان در این فهرست آمده بجز چند تن بقیه اسلام شناس نبوده ولی به هر حال مقاله ای را که منتشر کرده اند به یکی از حوزه های شیعه شناسی مربوط می گردد. یاسوشی کوسوگی (Yasushi Kosugi) از مشهورترین اسلام شناسان ژاپن حداقل دو مقاله (مارس ۱۹۸۶، مارس ۱۹۹۲) در باره فلسفه سیاسی تشیع منتشر کرده است و از جوان‌ترها کازوتو موری موتو (Kazuo Morimoto) با چند رساله معتبر در باب شجره نامه شناسی سادات (مارس ۱۹۹۶، جولای ۱۹۹۶، نوامبر ۲۰۰۴) گوشه های ناروشنی از تاریخ تشیع را آشکار نموده، و علاوه بر آن ترجمه او از کتاب "شیعه در اسلام" علامه محمد حسین طباطبائی (مارس ۲۰۰۷) هم در افزایش آگاهی عموم و حتی متخصصین از تشیع سهم چشمگیری داشته است. تاتسویا کیکوچی (Tatsuya Kikuchi) هم که بیشتر بر پژوهش در مذهب اسماعیلی تمرکز دارد از معدود اسلام شناسانی است که در باره اندیشه مهدویت در تشیع تحقیق کرده و آن را در قالب مقاله ای ارائه کرده است.

از کتاب بنیادی آکیرو ماتسوموتو که پیشتر به آن اشاره شد که بگذریم فلسفه سیاسی تشیع و بطور خاص نظریه ولایت فقیه از موضوعاتی است که در مورد آن مقالات متعددی منتشر شده است. البته بیشتر پژوهشگران پیرامون نظریه ولایت فقیه آیت الله خمینی به این موضوع پرداخته اند. لازم به ذکر است که بعضی مقالات منتشر شده در این مورد فقط جنبه توضیحی داشته و بیشتر با هدف آشنایی خواننده ژاپنی با این نظریه به نگارش در آمده است. از میان محققین جدی این زمینه می توان از کو ناکاتا (Ko Nakata)، هیده کو ساکورائی (Hideko Sakurai)، کنجی تومیتا (Kenji Tomita) و یاسویوکی ماتسونوگا (Yasuyuki Matsunaga) نام برد. در این میان ناکاتا تنها کسی است که در

مورد نظریات آیت الله خامنه ای در این زمینه هم مقاله ای نگاشته (ناکاتا: ژوئن ۱۹۹۹)، اما به دلیل عدم تسلط او به زبان فارسی که راه مراجعه به منابع دست اول را برای او مشکل می کند درباره اعتبار علمی این مقاله نمی توان اظهار نظر کرد. هیده کو ساکورائی، که دو رساله از سه رساله خود در این زمینه را با نام خانوادگی پیشینش ایوائی منتشر کرده (ایوائی: مارس ۱۹۸۹، جولای ۱۹۹۰)، بعدها حوزه پژوهشی خود را تغییر داد و به تحقیق در مورد اقتصاد ایران و قضیه جهانی شدن روی آورد. بنابراین احتمالا نمی توان انتظار کار جدیدی از سوی او را داشت. تومیتا و ماتسونگا که بیشتر در مورد مسائل سیاسی و روابط بین المللی ایران می نویسند از حوزه سیاست وارد عرصه پژوهش در مورد نظریه ولایت فقیه شده اند و از این نظر رویکرد آنان با ناکاتا و ساکورائی متفاوت است. از سوی دیگر، بین حوزه پژوهشی این دو هم تفاوت هایی قابل مشاهده است. تومیتا بیشتر بر نظریات آیت الله خمینی متمرکز شده و به توضیح و تبیین آراء او پرداخته است. شاید به دلیل همین تمرکز است که او کتاب حکومت اسلامی - جهاد اکبر را به زبان ژاپنی ترجمه و در سال ۲۰۰۳ منتشر کرد. خالی از فایده نیست که ذکر گردد پیش از این در سال ۱۹۸۰ مانابو شیمیزو ترجمه ای از همین کتاب ارائه کرد اما به دلیل عدم آشنایی به زبان فارسی از نسخه فرانسه کتاب استفاده کرد و آنرا به ژاپنی برگرداند که بدون مراجعه به متن هم می توان گفت استفاده از متن ترجمه شده از صحت و دقت کار کاسته است. در مقایسه با تومیتا، ماتسونگا اما به روند توسعه و بسط این نظریه پس از آیت الله خمینی توجه کرده و در این مورد مقالات چندی (مارس ۲۰۰۰) را منتشر کرده است.

آداب و مناسک شیعی همچون زیارت، احترام به امامزاده و عزاداری بخصوص عزاداری ایام محرم از موضوعاتی است که مورخین و جامعه شناسان ژاپنی، که شماری از آنها در زمره ایرانشناسان اند، به آن پرداخته اند. تسوتومو ساکاموتو (Tsutomu Sakamoto) از برجسته ترین مورخین ژاپنی در زمینه تاریخ اقتصادی و اجتماعی قرن اخیر ایران و خاورمیانه در اواسط دهه ۱۹۸۰ دو مقاله (هر دو سپتامبر ۱۹۸۶) منتشر کرد و توموکو موری کاوا (Tomoko Morikawa) از مورخین جوانتر تاریخ ایران در عصر صفوی، راه او را ادامه داده که حاصل کارش کتابی است به نام "پژوهشی در زیارت عتبات شیعین" که در سال ۲۰۰۷ چاپ شد. هیروشی کاگایا نیز در مقاله ای که در سال ۱۹۷۱ منتشر شد تلاش کرد تا از دلایل اهمیت جایگاه امامزاده در میان شیعیان ایران رمز گشایی نماید (آوریل ۱۹۷۱). کوچی کامی اوکا (Koji Kamioka) از سرشناس ترین ایرانشناسان ژاپن هم به همراه ناؤمی شیمیزو (Naomi Shimizu) در کتابی که در سال ۲۰۰۹ منتشر کردند فهرستی از اماکن مذهبی استان تهران، بویژه امامزاده هایش را جمع آوری کرده و تاریخچه آنان را تشریح کرده اند. در مورد عزاداری شیعیان ایران و واقعه کربلا تا کنون چند مقاله خواندنی از سوی توموکو یاماگیشی (Tomoko Yamagishi) به نشر رسیده است. یاماگیشی هم که بویژه در زمینه فرهنگ ایران کار می کند، در سه مقاله به تبیین تاریخ مراسم عزاداری (مارس ۲۰۰۹)، مفهوم فرهنگی آن (آوریل ۱۹۹۷، سپتامبر ۲۰۰۴) و کارکرد سیاسی - اجتماعی آن (آوریل ۲۰۱۰، ژوئن ۲۰۱۰) پرداخته است.

در پایان باید به سلسله مقالات یوایچی ایزوکا (Yuichi Iizuka) (۱۹۸۸) و کیکو ساکورائی (Keiko Sakurai) (مارس ۲۰۰۸) اشاره کنیم که به نظام آموزش مذهبی و تربیت طلاب پرداخته اند. ساکورائی پیش از انتشار این مقالات، پژوهشی جامع درباره نظام آموزشی ایران انجام داد و از این منظر این تحقیق در امتداد پژوهش‌های پیشین اوست. ساکورائی همچنین کتابی به نام "شیعیان: خیزش اقلیت جهان اسلام" منتشر کرده که بیشتر برای آشنایی خوانندگان با اصول کلی اعتقادات شیعه و جلوه‌های حضور سیاسی - اجتماعی شیعیان در جهان اسلام نگاشته شده است.

اوکازاکی، شوکو (Kazaki Shoko) نیز این مقاله را نگاشته است: "رهبران مذهبی ایران در پایان قرن نوزدهم: با تمرکز بر آقا نجفی"، مجله "هیورین"، شماره پانزده، صفحات ۲۱۴ - ۱۹۹، انجمن مطالعات حقوق و اقتصاد (دفتر مطالعات تاریخی دانشگاه زبانهای خارجی اوساکا)، مینو، مارچ ۱۹۸۸.

کارنامه شیعه پژوهی پژوهشگران ژاپنی

فهرست زیر دربردارنده مشخصات کامل کتابشناسی نگاشته‌های اسلام پژوهان و ایرانشناسان ژاپنی است در باره تشیع و شیعیان. واکاوی موضوعات و تاریخ انتشار نوشته‌ها بیانگر آن است که بیشتر این نگاشته‌ها در سال‌های پس از انقلاب نوشته شده و پژوهشگران ژاپنی تحت تأثیر حوادث و مسائل روز و تحولات فکری و سیاسی ایران، موضوع تحقیق خود را انتخاب کرده اند. به دلیل فقدان اطلاعات و منابع مطالعاتی و تحقیقاتی پیرامون شیعیان و مناسک و اداب مذهبی ایشان به زبان ژاپنی، شماری از نوشته‌ها برای آشنا نمودن زاپنیان با افکار و آموزه‌های شیعی نوشته شده اند. این گونه نوشته‌ها بیشتر رویکرد توصیفی و آموزشی دارند. در بین نگاشته‌های پژوهشگران ژاپنی البته مقالات علمی بسیار آموزنده و نوآورانه نیز وجود دارد. یکی از ویژگی‌های مهم مطالعات شیعه پژوهشی ژاپنیان، گستردگی موضوعات و تکیه بر روش‌های مطالعات میدانی است. ویژگی دیگر، توجه خاص به نهادهای آموزشی و مدنی شیعیان و ژرفکاوای و ارزیابی نظریه حکومت اسلامی و ولایت فقیه است. ایزوتسو، توشیهیکو (Izutsu Toshihiko). "اسلام شیعی: ریشه‌های خودآگاهی شهدای شیعه و نمایش واری آن"، مجله "جهان"، شماره چهار صد و شصت، صفحات ۴۲ - ۲۲، ناشر ایوانامی شوتن، توکیو، مارچ ۱۹۸۴.

ایزوکا، یوایچی (Iizuka Yuichi). "حوزه‌های علمیه ایران (۱)"، مجله "پژوهش خاورمیانه"، شماره سیصد و بیست و شش، صفحات ۳۴ - ۲۹، موسسه خاورمیانه ژاپن، توکیو، ۱۹۸۸.

ایزوکا، یوایچی. "حوزه‌های علمیه ایران (۲)"، مجله "پژوهش خاورمیانه"، شماره سیصد و بیست و هفت، صفحات ۲۳ - ۱۷، موسسه خاورمیانه ژاپن، توکیو، ۱۹۸۸.

ایزوکا، یوایچی. "حوزه‌های علمیه ایران (۳)"، مجله "پژوهش خاورمیانه"، شماره سیصد و بیست و هشت، صفحات ۲۲ - ۱۶، موسسه خاورمیانه ژاپن، توکیو، ۱۹۸۸.

ایوائی، هیده کو (Iwai Hideko). "گسترش سیاسی و حقوقی ولایت در جوامع اسلامی؛ با

تمرکز بر شیعیان دوازده امامی ایران"، مجله "گزارش سالانه انجمن مطالعات خاورمیانه ژاپن"، شماره چهارم، صفحات ۱۱۷ - ۸۵، انجمن مطالعات خاورمیانه ژاپن، توکیو، مارچ ۱۹۸۹.

ایوانی، هیده کو. "ولایت و دولت: مورد جمهوری اسلامی ایران"، در توشیئو کورودا (Toshio Kuroda) (ویرایش)، افق شناخت جوامع - ازمنظر پژوهشهای منطقه ای (کتابهای منتخب خاورمیانه معاصر دانشگاه کوکسای)، ناشر سانشوشا، توکیو، جولای ۱۹۹۰.

تومیتا، کنجی (Tomita Kenji). "نظام ولایت فقیه و نهاد مرجع تقلید"، در "مجله پژوهش مدرسه عالی فرهنگ و هنر استان اوایتا"، شماره سی و پنج، صفحات ۵۸ - ۳۹، مدرسه عالی فرهنگ و هنر استان اوایتا، اوایتا، دسامبر ۱۹۹۷.

تومیتا، کنجی. "در باره اجتهاد آیت الله خمینی"، مجله "پژوهش خاورمیانه"، شماره چهارصد و پنجاه و چهار، صفحات ۵۲ - ۴۷، موسسه خاورمیانه ژاپن، توکیو، سپتامبر ۱۹۹۹.

تومیتا، کنجی. ولایت فقیه (حکومت اسلامی): نوشته آیت الله روح الله خمینی، ۱۴۶ صفحه، ناشرانتشارات مدرسه عالی فرهنگ و هنر استان اوایتا، اوایتا، ۲۰۰۰.

تومیتا، کنجی. حکومت اسلامی - جهاد اکبر: نوشته آیت الله روح الله خمینی، ۳۵۷ صفحه، ناشرهیونشا، توکیو، اکتبر ۲۰۰۳.

تومیتا، کنجی. مطالعه ای نسبی در ارزشهای اسلام معاصر و لیبرالیسم؛ با تمرکز بر آرای آیت الله خمینی، ۲۶۳ صفحه، ناشرنویسنده، کیوتو، مارچ ۲۰۰۶.

توناگا، یاسوشی (Tonaga Yasushi). جنبش و اندیشه عرفانی در نیمه دوم دوران اسلامی: مقایسه شیعیان و سنیان. ۱۱۶ صفحه، گزارش نتایج پروژه پژوهشی با استفاده از کمک مالی وزارت آموزش و پرورش، کیوتو، جون ۲۰۰۷.

ساتو، تسوگی تاکا (Sato Tsugitaka). "کنشهای سنیان و شیعیان"، در تسوگی تاکا ساتو (ویرایش)، تولد و گسترش اسلام، ناشر دگاوا شوپان، توکیو، جون ۲۰۱۰.

ساکاموتو، تسوتومو (Sakamoto Tsutomu). "زیارت عتبات شیعیان"، در موتسواو کاواتو کو (ویرایش) زیارت: بخش اول (گزارش گروه پژوهشی مرکز فرهنگی خاورمیانه در ژاپن)، صفحات ۹۷ - ۸۶، مرکز فرهنگی خاورمیانه در ژاپن، میتاکا، سپتامبر ۱۹۸۶.

ساکاموتو، تسوتومو. "یادداشتی بر اسناد زیارت در عصر مدرن؛ با تمرکز بر شیعیان"، مجله "اورینت"، دوره بیست و نه، شماره یک، صفحات ۱۲۸ - ۱۱۳، انجمن مطالعات خاور نزدیک ژاپن، توکیو، سپتامبر ۱۹۸۶.

ساکورائی، کیکو (Sakurai Keiko). "شبکه آموزش علوم مذهبی در میان شیعیان دوازده امامی (گزارش به سمپوزیوم آموزش دین در کشورهای اسلامی)"، مجله "جهان اسلام"، شماره پنجاه و سه، صفحات ۹۳ - ۸۹، انجمن اسلامی ژاپن، توکیو، جولای ۱۹۹۷.

ساکورائی، کیکو. شیعیان: خیزش اقلیت جهان اسلام، ۲۶۲ صفحه، ناشر چواو کورون شا، توکیو،

اکتبر ۲۰۰۶.

ساکورائی، کیکو. " آیا حوزه های علمیه بانوان شیعه به رشد موقعیت زنان خواهد انجامید"، در نائوکی واتانابه (ویرایش)، با این کتاب مذهب و جهان معاصر را خواهید شناخت، ناشر هیبون شا، توکیو، مارچ ۲۰۰۸.

ساکورائی، هیده کو (Sakurai Hideko). " نظریه امامت در تشیع : معنای امروزی و تطبیق عملی آن "، در تاکه شی یوکاوا، ایده و واقعیت دولت اسلامی، ناشر پژوهشگاه فرهنگ و آموزش ایگو، توکیو، می ۱۹۹۵.

شیماموتو، تاکامیتسو (Shimamoto Takamitsu). " مقام امام علی در میان شیعیان دوازده امامی: مطالعه موردی مسلمانان ایرانی "، مجله " گزارش پژوهش موزه ملی قوم شناسی"، دوره دهم، شماره سوم، صفحات ۷۵۳ - ۷۲۵، موزه ملی قوم شناسی، سویتا، فوریه ۱۹۸۶.

شیماموتو، تاکامیتسو. " تاملی در باره بست : نگاهی به آداب مذهبی در تاریخ معاصر ایران"، مجله " اورینت"، دوره بیست و هشتم، شماره دوم، صفحات ۴۹ - ۳۵، انجمن مطالعات خاور نزدیک ژاپن، توکیو، مارچ ۱۹۸۶.

شیماموتو، تاکامیتسو. " در باره وقف : نظریه و واقعیت آن در میان شیعیان (با تمرکز بر مورد شهر قم در پایان قرن نوزدهم)"، مجله " گزارش سالانه انجمن مطالعات خاورمیانه ژاپن"، شماره دوم، صفحات ۲۱۳ - ۱۸۷، انجمن مطالعات خاورمیانه ژاپن، توکیو، مارچ ۱۹۸۷.

شیماموتو، تاکامیتسو. " اخلاق و اقتصاد در اسلام : مورد شیعیان دوازده امامی ایران"، در گزارش پژوهشی در باره شهرهای اسلامی، شماره پانزده، صفحات ۲۱ - ۱، دفتر پروژه پژوهشی شهرهای اسلامی (با کمک وزارت آموزش و پرورش)، توکیو، مارچ ۱۹۸۹.

شیماموتو، تاکامیتسو. " تاملی در باره تعزیه: نگاهی به رابطه متقابل مذهب و تاریخ در ایران عصر قاجار"، مجله " اورینت"، دوره سی و سوم، شماره اول، صفحات ۶۳ - ۴۵، انجمن مطالعات خاور نزدیک ژاپن، توکیو، سپتامبر ۱۹۹۰.

شیماموتو، تاکامیتسو. " زین العابدین امام چهارم شیعیان و ایران : با تکیه بر اسناد فارسی از دوره صفویه به بعد"، در انجمن مطالعات خاور نزدیک ژاپن (ویرایش)، مجموعه مقالات به مناسبت سی و پنجمین سالگرد تاسیس انجمن مطالعات خاور نزدیک ژاپن، ناشر توسویی شوبو، توکیو، جولای ۱۹۹۰.

شیماموتو، تاکامیتسو. " اخلاق تجاری در اسلام (نظریه و واقعیت) : مورد شیعیان دوازده امامی - با تمرکز بر ایران قرن نوزدهم"، مجله " گزارش سالانه انجمن مطالعات خاورمیانه ژاپن"، شماره هفتم، صفحات ۲۷۱ - ۲۲۱، انجمن مطالعات خاورمیانه ژاپن، توکیو، مارچ ۱۹۹۲.

شیماموتو، تاکامیتسو. " شبکه های درون شهری - علما و شهر (دانشمندان مسلمان)، ایران (شیعیان دوازده امامی)"، در یوزو ایتاگاک (Yuzo Itagaki) و آکیرا گوتو (Akira Goto) (ویرایش)،

دانشنامه شهرهای اسلامی، صفحات ۲۶۸ - ۲۶۷، ناشر آکی شوبو، توکیو، می ۱۹۹۲.
شیماموتو، تاکامیتسو. "جهان تشیع - مورد ایران"، در ماسایوکی یاماوچی (Masayuki Yamauchi) و کازوئو اوتسوکا (Kazuo Otsuka) (ویرایش)، آشنایی با اسلام، صفحات ۱۵۶ - ۱۴۱، ناشر سکای شیسو شا، کیوتو، نوامبر ۱۹۹۳.
شیماموتو، تاکامیتسو. اسلام ایرانی (جلد اول): تاریخ و اسطوره شیعیان، ناشر نویسنده، تنری، آوریل ۱۹۹۴.

شیماموتو، تاکامیتسو. "تحکیم اقتدار علما و ایران معاصر: بحث و نقطه نظرانی پیرامون بنیان‌های دو انقلاب"، در کواچی کابایاما و دیگران (ویرایش)، جهان اسلام و آفریقا: از پایان قرن هجدهم تا آغاز قرن بیستم (آموزش تاریخ جهان)، صفحات ۲۱۰ - ۱۸۹، ناشر ایوانامی شوتن، توکیو، فوریه ۱۹۹۸.

شیماموتو، تاکامیتسو. "برای درک فلسفه اخلاق اجتماعی مرتضی مطهری (۱۹۷۹ - ۱۹۱۹)", مجله "اکس اورینت"، شماره یکم، صفحات ۲۴۴ - ۲۲۷، انجمن زبانشناسی اجتماعی دانشگاه زبان‌های خارجی اوساکا، مینو، آوریل ۱۹۹۹.

شیماموتو، تاکامیتسو. "معنای امروزی عدالت الهی: مرتضی مطهری و مبحث تئودیزی"، مجله "مجموعه مقالات دانشگاه زبانهای خارجی اوساکا"، شماره بیست و سه، صفحات ۱۳۹ - ۱۲۳، دانشگاه زبان‌های خارجی اوساکا، مینو، سپتامبر ۲۰۰۰.

شیماموتو، تاکامیتسو. "مرتضی مطهری: اصول اجتهاد در اسلام"، مجله "مجموعه مقالات دانشگاه زبان‌های خارجی اوساکا"، شماره بیست و هشت، صفحات ۱۷۱ - ۱۴۵، دانشگاه زبان‌های خارجی اوساکا، مینو، سپتامبر ۲۰۰۰.

شیماموتو، تاکامیتسو. "نقد مرتضی مطهری از ماتریالیسم مدرن غربی (الحاد) - با تمرکز بر آراء برتراند راسل"، مجله "اکس اورینت"، شماره پنجم، صفحات ۱۸۲ - ۱۵۷، انجمن زبانشناسی اجتماعی دانشگاه زبان‌های خارجی اوساکا، مینو، آگوست ۲۰۰۱.

شیماموتو، تاکامیتسو. "مسیحیت از دیدگاه یک فیلسوف اسلامی: مورد مرتضی مطهری"، مجله "پژوهشهای مسیحیت"، دوره شصت و چهار، شماره اول، صفحات ۴۵ - ۳۳، انجمن پژوهش مسیحیت، توکیو، جولای ۲۰۰۲.

شیماموتو، تاکامیتسو. قوانین تجارت و ازدواج - طلاق در اسلام: ترجمه و تفسیر توضیح المسائل آیت الله بروجردی، ۱۸۲ صفحه، انتشارات دانشگاه زبان‌های خارجی اوساکا، مینو، مارچ ۲۰۰۲.
شیماموتو، تاکامیتسو. "ماتریالیسم تاریخی و اسلام: جهان بینی اسلامی مرتضی مطهری"، مجله "مجموعه مقالات دانشگاه زبانهای خارجی اوساکا"، شماره سی، صفحات ۱۰۷ - ۸۳، دانشگاه زبان‌های خارجی اوساکا، مینو، فوریه ۲۰۰۴.

شیماموتو، تاکامیتسو. "تداوم تاریخ: تاریخ ایران معاصر و مذهب"، در امیکو اوکادا و دیگران

(ویرایش): ۶۵ فصل برای شناخت ایران، ناشر آکاشی شوتن، توکیو، سپتامبر ۲۰۰۴.
 شیماموتو، تاکامیتسو. "زندگی مرتضی مطهری"، مجله "مجموعه مقالات دانشگاه زبان‌های
 خارجی اوساکا"، شماره سی و یک، صفحات ۲۴۰ - ۲۱۵، دانشگاه زبان‌های خارجی اوساکا،
 مینو، مارچ ۲۰۰۵.

شیماموتو، تاکامیتسو. "پیرامون نظریه رهبریت در شیعه دوازده امامی: امامت و رهبری مذهبی
 در آراء مرتضی مطهری"، مجله "پژوهش میان رشته ای ادیان توحیدی"، شماره دوم، صفحات
 ۶۲ - ۴۰، مرکز پژوهش میان رشته ای ادیان توحیدی دانشگاه دوشی شا، کیوتو، ۲۰۰۶.
 شیماموتو، تاکامیتسو. "مرتضی مطهری، مبانی اقتصادی و سازماندهی علما (مباحث مبنایی
 پیرامون سازماندهی قشر مذهبی)"، مجله "مجموعه مقالات دانشگاه زبان‌های خارجی اوساکا"،
 شماره سی و سه، صفحات ۲۴۹ - ۲۲۵، دانشگاه زبانهای خارجی اوساکا، مینو، مارچ ۲۰۰۶.
 شیماموتو، تاکامیتسو. اسلام شیعه: تاریخ و اسطوره، ناشر انتشارات دانشگاه کیوتو، ۲۴۳ صفحه
 (آثار منتخب: ۰۲۳)، کیوتو، آپریل ۲۰۰۷.

شیماموتو، تاکامیتسو. "معرفت نفس در اسلام: نظریه انسان کامل مرتضی مطهری"،
 مجله "پژوهش ادیان میان رشته ای توحیدی"، شماره چهار، صفحات ۴۷ - ۲۷، مرکز
 پژوهش میان رشته ای ادیان توحیدی دانشگاه دوشی شا، کیوتو، ۲۰۰۸.
 فوجی ناوا، توموکو (Fujinawa Tomoko). "شبکه های درون شهری - جنبش های
 مذهبی و شهرهای ایران"، در یوزو ایتاگاکي (Yuzo Itagaki) و آکیرا گوتو (Akira Goto)
 (ویرایش): دانشنامه شهرهای اسلامی، صفحات ۳۳۸ - ۳۳۶، ناشر آکی شوبو، توکیو، می ۱۹۹۲.
 کاتسوفوجی، تاکه شی (Katsufuji Takeshi). "اسلام در تاریخ معاصر ایران"، در تاکه
 شی کاتسوفوجی (ویرایش)، پژوهشی در تحولات تاریخی ایران و افغانستان (۲)، دفتر مطالعات
 تاریخی دانشگاه زبان‌های خارجی اوساکا، مینو، سپتامبر ۱۹۸۶.
 کاساما، اکیو (Kasama Akio). "در باره شیعیان ایران"، مجله "اسلام"، شماره پنج،
 صفحات ۲۹ - ۲۵، توکیو، اکتبر ۱۹۳۸.

کاگایا، هیروشی (Kagaya Hiroshi). "ویژگیهای اسلام ایرانی و سیر گسترش آن"،
 مجله "اورینت"، دوره دوم، شماره هفتم، صفحات ۹ - ۱، انجمن مطالعات خاور نزدیک ژاپن،
 توکیو، جولای ۱۹۵۹.

کاگایا، هیروشی. "اسلام و اصلاحات اجتماعی در ایران معاصر"، مجله "روابط جهانی"،
 دوره یازده، شماره هشت، صفحات ۷۰ - ۶۳. پژوهشگاه روابط جهانی دانشگاه تاکوشوکو، توکیو،
 آگوست ۱۹۶۳.

کاگایا، هیروشی. کتاب‌های چاپ شده در ایران پس از جنگ جهانی دوم در زمینه تشیع، ناشر
 کمیته تحقیق کتب و اسناد آفریقا و آسیا، توکیو، ۱۹۶۴.

کاگایا ، هیروشی. "پرسش و پاسخ‌هایی در باره اعتقادات شیعیان دوازده امامی در آغاز قرن یازدهم"، مجله "پژوهش آسیای جنوبی و غربی"، شماره دوازده، صفحات ۵۴ - ۴۳، انجمن پژوهش آسیای جنوبی و غربی، کیوتو، جون ۱۹۶۴.

کاگایا ، هیروشی. "احترام امامزاده در شیعه دوازده امامی ایران"، مجله "اورینت"، دوره دوازدهم، شماره های سوم و چهارم، صفحات ۲۰۵ - ۱۹۱، انجمن مطالعات خاور نزدیک ژاپن، توکیو، آپریل ۱۹۷۱.

کاگایا ، هیروشی. "توسعه امروزی اسلام - بویژه در رابطه با انقلاب ایران"، در تاتسوآو اورانو (Tatsuo Urano) و تاکه شی کاتسوفوجی (Katsufuji Takeshi) (ویرایش)، خاورمیانه و روابط بین الملل، ناشر کوپو بونکو، کیوتو، نوامبر ۱۹۷۹.

کاگایا ، هیروشی. "اسلام معاصر در ایران"، مجله "اندیشه معاصر"، دوره هشتم، شماره دوم، صفحات ۱۷۵ - ۱۶۸، ناشر سیدوشا، توکیو، فوریه ۱۹۸۰.

کاگایا ، هیروشی. "سازمان رهبریت مذهبی در شیعه دوازده امامی"، در متن مباحث و گزارش سمپوزیم پژوهشی جامع پیرامون تحولات اجتماعی در خاورمیانه و اسلام - بخش ایران، ناشر موزه ملی قوم شناسی، سویتا، مارچ ۱۹۸۰.

کاگایا ، هیروشی. "تقابل دو جریان مذهبی در میان مسلمانان ایران معاصر"، در هیأت بزرگداشت هفتاد سالگی استاد ایچی اوگوچی (ویرایش)، مذهب و جامعه - مجموعه مقالاتی در بزرگداشت هفتاد سالگی استاد ایچی اوگوچی، صفحات ۳۹۶ - ۳۸۵، ناشر شونجوشا، توکیو، مارچ ۱۹۸۱.

کامادا ، شیکه رو (Kamada Shigeru). "گسترش تشیع - با تمرکز بر ملا صدرا"، در کوجیرو ناکامورا (Kojiro Nakamura) (ویرایش)، اسلام: اندیشه و مناسک (آموزش اسلام ۱)، ناشر چیکوما شوبو، توکیو، سپتامبر ۱۹۸۵.

کامادا ، شیکه رو. "جایگاه عرفان در نظریه امامت فیض کاشانی"، مجله "پژوهش آسیای جنوبی و غربی"، شماره سی، صفحات ۷۰ - ۵۶، انجمن پژوهش آسیای جنوبی و غربی، کیوتو، مارچ ۱۹۸۹.

کامادا ، شیکه رو. "تحول در نظریه امامت اسلام شیعی"، مجله "پژوهش مذهب"، دوره شصت و دو، شماره چهار، صفحات ۱۲۵ - ۱۲۳، انجمن مطالعات مذهب ژاپن، توکیو، مارچ ۱۹۸۹.

کامادا ، شیکه رو. "زمینه های امداد در اسلام - امام شناسی در تشیع و تسنن"، در هیروشی یوشیدا (Hiroshi Yoshida) (ویرایش)، اشکال امداد (مجموعه تاریخ مذاهب ۲)، یاماموتو شوتن، توکیو، مارچ ۱۹۹۰.

کامادا ، شیکه رو. "شکل گیری الهیات اسلام شیعی - روش علامه حلی"، مجله "پژوهش مذهب"، دوره شصت و چهار، شماره چهار، صفحات ۱۴۲ - ۱۴۱، انجمن مطالعات مذهب ژاپن، توکیو، مارچ ۱۹۹۱.

کامادا، شیگه رو. "نظریه امامت علامه حلی - ترجمه و تفسیر فصل پنجم کشف المراد فی شرح التجرید الاعتقاد"، مجله "موسسه مطالعات پیشرفته آسیا"، شماره ۱۱۸، صفحات ۱۹۲ - ۱۱۹، موسسه مطالعات پیشرفته آسیا دانشگاه توکیو، توکیو، مارچ ۱۹۹۲

کامادا، شیگه. "مواجهه عرفان و نظریه امامت شیعه: نظریه انسان کامل فیض کاشانی"، در شیگه رو کامادا (Shigeru Kamada)، هیده کی موری (Hideki Mori) (ویرایش)، استغناء و راز - دنیای اندیشه چین، هند و جهان اسلام، ناشر دایمیدو، توکیو، مارچ ۱۹۹۴.

کامادا، شیگه رو. "نظریه امامت در اسلام شیعی"، مجله "پژوهش مذهب"، دوره شصت و هفت، شماره چهار، صفحات ۱۳۹ - ۱۳۸، انجمن مطالعات مذهب ژاپن، توکیو، مارچ ۱۹۹۴.

کامادا، شیگه رو، کیوکو یاماوا (Yamao Kyoko) و هیروشی تاروی (Tarui Hiroshi). "مذاهب شیعی"، در بررسی عمومی مذهب در جهان، ناشر شین جینبوتسو اورایشا، توکیو، آپریل ۱۹۹۴.

کامادا، شیگه رو. "مذاهب شیعی"، در یوزو ایتاگاک (ویرایش)، کتاب راهنما برای پژوهش اسلام، ناشر پژوهشگاه فرهنگ و آموزش ایکو، توکیو، اکتبر ۱۹۹۵.

کامادا، شیگه رو. "ورود به جهان اگنوستیسیسم (ناشناسا انگاری) - تفسیر ملا صدرا از متن مقدس (اندیشه تفسیر متن مقدس)"، در هیروشی ایچیکاوا و شیگه رو کامادا (ویرایش)، انسان و متن مقدس، ناشر دایمیدو، توکیو، مارچ ۱۹۹۸.

کامادا، شیگه رو. "جنبه ای از تفسیر قرآن ملا صدرا"، مجله "پژوهش مذهب"، دوره هفتاد و یک، شماره چهار، صفحات ۱۶۶ - ۱۶۵، انجمن مطالعات مذهب ژاپن، توکیو، مارچ ۱۹۹۸.

کامادا، شیگه رو. "نوآوری در تفسیر - تفسیر قرآن ملا صدرا"، مجله "ادبیات"، دوره یک، شماره چهار، صفحات ۶۶ - ۴۹، ناشر ایوانامی شوتن، توکیو، آگوست ۲۰۰۰.

کامادا، شیگه رو. "خوشبختی و کنش فیلسوف - معنای نظریه حرکت جوهری ملا صدرا (ویژه نامه: جوانب متنوع در اندیشه اسلامی)"، مجله "فرهنگ شرقی"، شماره هشتاد و هفت، صفحات ۱۸۰ - ۱۶۳، ناشر موسسه مطالعات پیشرفته آسیا دانشگاه توکیو، توکیو، مارچ ۲۰۰۷.

کامادا، شیگه رو. "تناسخ در آراء شیخ مفید و ملا صدرا" (انگلیسی)، مجله "اورینت: گزارش های انجمن مطالعات خاور نزدیک در ژاپن (شماره ویژه مطالعات شیعی)" شماره چهل و چهار، صفحات ۱۱۹ - ۱۰۴، انجمن مطالعات خاور نزدیک ژاپن، توکیو ۲۰۰۹.

کامادا، شیگه رو. "عرفان شیعی و صوفی گرایی: پیوستگی مابین آنها و نقش قرآن"، در هاروئو کوبایاشی (Haruo Kobayashi) و دیگران (ویرایش)، ساختار معرفت در اسلام و تحولات آن - از دیدگاه تاریخ اندیشه، تاریخ علم و تاریخ جامعه، ناشر موسسه مطالعه حوزه های اسلامی دانشگاه واسه دا، توکیو، مارچ ۲۰۱۱.

کامادا، شیگه رو. "شیع و عرفان"، مجله "تاریخ و جغرافی"، شماره شصت و پنجاه و چهار،

صفحات ۴۰-۳۷، ناشر دگاوا شویان شا، توکیو، می ۲۰۱۲.

کامی اوکا، کوچی (Kamioka Koji). "اعتقادات شیعیان دوازده امامی (۱) - خون پیامبر و خون شاه"، در کوچی کامی اوکا (ویرایش): آسیا خوانی (مجلد ایران)، ناشر کاواده شوبو، توکیو، سپتامبر ۱۹۹۹.

کامی اوکا، کوچی. "اعتقادات شیعیان دوازده امامی (۲) - اولاد امامان و امام خمینی"، کوچی کامی اوکا (ویرایش)، آسیا خوانی (مجلد ایران)، ناشر کاواده شوبو، توکیو، سپتامبر ۱۹۹۹.

کامی اوکا، کوچی و نائومی شیمیزو (Shimizu Naomi). "اماکن مقدس استان تهران، ناشر پژوهشگاه زبانها و فرهنگهای آفریقا و آسیا دانشگاه زبانهای خارجی توکیو، فوجو، مارچ ۲۰۰۹.

کورودا، کنجی (Kuroda Kenji). "فقههای شیعه دوازده امامی در دوران معاصر - مراحل تحصیل علوم دینی در ایران و عراق"، مجله "پژوهش در جهان اسلام"، دوره دوم، شماره یک، صفحات ۲۰۲-۱۸۳، مرکز پژوهش مناطق اسلامی دانشگاه کیوتو، کیوتو، سپتامبر ۲۰۰۸.

کورودا، کنجی. "ساختار مدیریتی سازمان روحانیت در نظام تحت رهبری آیت الله خامنه ای - با تمرکز بر اصلاحات اعمال شده در سازمان حوزه های علمیه و اعطای کمکهای تحصیلی"، مجله "گزارش سالانه انجمن مطالعات خاورمیانه ژاپن"، دوره بیست و شش، شماره یک، صفحات ۹۷-۷۵، انجمن مطالعات خاورمیانه ژاپن، توکیو، جولای ۲۰۱۰.

کورودا، کنجی. "مطالعه ای در فقه اسلامی و تقدس در شیعه دوازده امامی در ایران معاصر"، مجله "پژوهش ایران"، شماره هفت، صفحات ۲۰۱-۱۷۹، گرایش زبان فارسی رشته فرهنگ منطقه ای دانشگاه زبانهای خارجی اوساکا، مینو، مارچ ۲۰۱۱.

کورویانگی، تسونئو (Kuroyangi Tsuneo). "جنبش و اندیشه شیعیان"، جهان آسیای غربی (از سلسله کتابهای آموزشی تاریخ جهان)، ناشر ایوانامی شوتن، توکیو، اکتبر ۱۹۶۹.

کوسوگی، یاسوشی (Kosugi Yasushi). "دولت و حاکمیت در اندیشه اسلام معاصر: انگاشت سیاسی اسلام سنی و اسلام شیعی"، مجله "گزارش سالانه انجمن مطالعات خاورمیانه ژاپن"، شماره یک، صفحات ۳۳-۱، انجمن مطالعات خاورمیانه ژاپن، توکیو، مارچ ۱۹۸۶.

کوسوگی، یاسوشی. دولت اسلامی و انقلاب اسلامی - اندیشه سیاسی اعراب شیعه در دوره معاصر: محمد باقر صدر و محمد حسین فضل الله، ناشر پژوهشگاه خاورمیانه دانشگاه کوکسای، تایواچو، مارچ ۱۹۹۲.

کیکوجی، تاتسویا (Kikuchi Tatsuya). "پژوهش در اندیشه تشیع و مشکلات آن"، مجله "اندیشه"، شماره ۹۴۱، صفحات ۱۵۳-۱۳۶، ایوانامی شوتن، توکیو، سپتامبر ۲۰۰۲.

کیکوجی، تاتسویا. "گزارش در سمپوزیوم: اندیشه مهدویت در اسلام شیعی"، مجله "شیچو"، شماره پنجاه، صفحات ۴۶-۲۶، انجمن مطالعات تاریخی، توکیو، نوامبر ۲۰۰۱.

گامو، ری ایچی (Gamo Reiichi). "جهاد کربلا: ترازوی شهادت نواده پیامبر"، مجله

"سرزمین های اسلامی"، دوره یک، شماره چهار، صفحات ۷۲ - ۶۶، پژوهشگاه سرزمین های اسلامی، توکیو، اکتبر ۱۹۳۸.

گامو، ری ایچی. "نگاهی به ایران. موطن مسلمانان شیعه"، مجله "سرزمین های اسلامی"، دوره شش، شماره شش، صفحات ۲۹ - ۲، پژوهشگاه سرزمین های اسلامی، توکیو، جون ۱۹۴۲. گامو، ری ایچی. "ایران و تشیع". در شینجی مائه جیما (Shinji Maejima) (ویرایش): تاریخ آسیای غربی، ناشر دگاوا شوپان، توکیو، می ۱۹۷۲.

ماتسوموتو، آکیرو (Matsumoto Akiro). "جامعه مذهبی ایران: رهبران مذهبی (۱)"، مجله "اخبار انجمن ایران - ژاپن"، شماره سوم، صفحات ۱۲ - ۸، انجمن ایران - ژاپن، توکیو، مارچ ۱۹۸۵.

ماتسوموتو، آکیرو. "جامعه مذهبی ایران: رهبران مذهبی (۲)"، مجله "اخبار انجمن ایران - ژاپن"، شماره چهارم، صفحات ۱۱ - ۷، انجمن ایران - ژاپن، توکیو، مارچ ۱۹۸۵. ماتسوموتو، آکیرو. پژوهشی جامع در باره نهادها و اعتقادات شیعه دوازده امامی در عصر ما: با تمرکز بر کتب مرجعشان، ناشر نویسنده (با استفاده از کمک مالی طرح های پژوهشی وزارت آموزش و پرورش)، تایواچو، مارچ ۱۹۹۱.

ماتسوموتو، آکیرو. الهیات سیاسی اسلام: ولایت و ولی، ۲۲۲ صفحه، ناشر میرای شا، توکیو، آگوست ۱۹۹۳.

ماتسوموتو، آکیرو. "ایران و اسلام شیعی"، مجله "چشم"، شماره پنجاه و سه، صفحات ۲۶ - ۲۱، انجمن ایران - ژاپن، توکیو، مارچ ۱۹۹۶.

ماتسوموتو، آکیرو. "آیت الله خمینی و نظریه ولی و ولایت" (انگلیسی)، مجله "مطالعات اسلام شیعی"، دوره سه، شماره یک، صفحات ۲۳ - ۵، آی سی ای اس پرس، لندن، ۲۰۱۰. ماتسونوگا، یاسویوکی (Matsunaga Yasuyuki). "ولایت فقیه چیست؟"، مجله "پژوهش خاورمیانه"، شماره چهارصد و پنجاه و پنج، صفحات ۲۲ - ۱۶، موسسه خاورمیانه ژاپن، توکیو، اکتبر ۱۹۹۹.

ماتسونوگا، یاسویوکی. "بررسی آراء علامه مجلسی پیرامون سلطنت مشروع و ولایت فقیه" (انگلیسی)، مجله "اورینت: گزارش های انجمن مطالعات خاور نزدیک ژاپن"، شماره سی و پنج، صفحات ۲۲ - ۱۲، انجمن مطالعات خاور نزدیک ژاپن، توکیو، ۲۰۰۰.

ماتسونوگا، یاسویوکی. "توسعه نظریه ولایت فقیه پس از آیت الله خمینی و جدل های نظری پیرامون آن"، مجله "اورینت"، دوره چهل و دو، شماره دو، صفحات ۷۹ - ۶۱، انجمن مطالعات خاور نزدیک ژاپن، توکیو، مارچ ۲۰۰۰.

ماتسونوگا، یاسویوکی. "پژوهش های پویا در اسلام شیعی: گزارشی از همایش بین المللی بزرگداشت علامه مجلسی"، مجله "اورینت"، دوره چهل و سه، شماره یک، صفحات ۱۹۰ -

- ۱۸۶، انجمن مطالعات خاور نزدیک ژاپن، توکیو، سپتامبر ۲۰۰۰.
- ماتسونوگا، یاسویوکی. "مسئله مشروعیت حاکمیت در نظام اسلامی - بسط نظری آن در ایران معاصر"، مجله "اورینت"، دوره چهل و چهار، شماره دو، صفحات ۱۰۳ - ۸۷، انجمن مطالعات خاور نزدیک ژاپن، توکیو، مارچ ۲۰۰۰.
- ماتسونوگا، یاسویوکی. "شبکه شیعیان در ایران و عراق"، مجله "فصلنامه عرب"، شماره یکصد و پنج، صفحات ۱۶ - ۱۴، انجمن عرب ژاپن، توکیو، جون ۲۰۰۳.
- ماتسونوگا، یاسویوکی. "شبکه فرامیزی شیعیان"، در جیتسورو تراجیما (Jitsuro Terajima)، یاسوشی کوسوگی (Yasushi Kosugi) و کی ایچی فوجیوارا (Keiichi Fujiwara) (ویرایش)، بررسی و چشم انداز جنگ عراق، ناشر ایوانامی شوتن، توکیو، جولای ۲۰۰۳.
- ماتسونوگا، یاسویوکی. "شیعیان و انقلاب اسلامی (سیاست، اقتصاد، جامعه)"، در یاسوشی کوسوگی (Yasushi Kosugi)، کایوکو هایاشی (Kayoko Hayashi) و یاسوشی توناگا (Yashushi Tonaga) (ویرایش)، راهنمای پژوهش در باره جهان اسلام، ناشر انتشارات دانشگاه ناگویا، ناگویا، جولای ۲۰۰۸.
- موراتا، ساجیکو (Murata Sachiko). "ویژگیهای اسلام شیعی"، در موسسه خاورمیانه ژاپن (ویرایش)، پژوهشی در قدرت اسلام (۲)، ناشر موسسه خاورمیانه ژاپن، توکیو، مارچ ۱۹۸۲.
- موری کاوا، توموکو (Morikawa Tomoko). پژوهشی در زیارت عتبات شیعیان، ۴۲۲ صفحه، انتشارات دانشگاه کیوتو، کیوتو، فوریه ۲۰۰۷.
- موری موتو، کازوتو (Morimoto Kazuo). "اسناد شجره نامه سادات - معرفی گونه جدیدی از منابع تاریخی"، مجله "پژوهش تاریخ و اجتماع آفریقا و آسیا" شماره یک، صفحات ۸۰ - ۶۷، هیأت سردبیری پژوهش تاریخ و اجتماع آفریقا و آسیا، توکیو، مارچ ۱۹۹۶.
- موری موتو، کازوتو. "پیدایش علم شجره نامه شناسی سادات (قرون دهم و یازدهم) - با تمرکز بر رابطه آن با تنظیم شجره نامه"، "مجله مطالعات تاریخی"، دوره یکصد و پنج، شماره هفت، صفحات ۳۷ - ۱، انجمن مطالعه تاریخ، توکیو، جولای ۱۹۹۶.
- موری موتو، کازوتو. "لباب الأناب به عنوان مرجعی برای شجره نامه سادات و زمینه آن - پیدایش منابع تاریخی در نیمه دوم قرن پنجم خراسان"، مجله "پژوهش تاریخ"، شماره هفتصد و نود و پنج، صفحات ۳۱ - ۲۱، انجمن پژوهش تاریخ، توکیو، نوامبر ۲۰۰۴.
- موری موتو، کازوتو. چهره پردازی شیعیان از خویش: تاریخ، افکار و آموزه ها - نوشته محمد حسین طباطبائی، ۳۰۱ صفحه، انتشارات دانشگاه کیئو، توکیو، مارچ ۲۰۰۷.
- موری موتو، کازوتو. "پیش درآمد" (انگلیسی)، مجله "اورینت: گزارش‌های انجمن مطالعات خاور نزدیک ژاپن (شماره ویژه مطالعات شیعی)" شماره چهل و چهار، صفحات ۲ - ۱، انجمن مطالعات خاور نزدیک ژاپن، توکیو ۲۰۰۹.

ناکاتا، کو (Nakata Ko). " نظریه امر به معروف و نهی از منکر در حقوق شیعه و نوآوری آیت الله خمینی " ، مجله " گزارش سالانه انجمن مطالعات خاورمیانه ژاپن " ، شماره دوازدهم ، صفحات ۸۷ - ۶۱ ، انجمن مطالعات خاورمیانه ژاپن ، میتاگا ، مارچ ۱۹۹۷ .

ناکاتا، کو . " حق ولایت فقیه و حق حاکمیت مردم - با تمرکز بر نظریه آیت الله خامنه ای پیرامون دولت اسلامی " ، " پژوهش خاورمیانه " ، شماره چهارصد و پنجاه و یک ، صفحات ۲۵ - ۱۸ ، موسسه خاورمیانه ژاپن ، توکیو، ژوئن ۱۹۹۹ .

ناکاتا، کو . " حاکمیت ولایت فقیه و قانون اساسی : نظریه های سیاسی در دوران پسا خمینی ایران " ، (انگلیسی) ، مجله " اورینت : گزارشهای انجمن از مطالعات خاورمیانه در ژاپن " ، شماره سی و پنج ، صفحات ۱۱ - ۱ ، انجمن مطالعات خاور نزدیک ژاپن ، توکیو ، ۲۰۰۰ .

هاچی اوشی ، ماکوتو (Hachioshi Makoto) . " برخورد اسلام و غرب مدرن : مورد اسلام شیعی ایران " ، در کُسه موریموتو (Kose Morimoto) (ویرایش) ، اسلام : تاریخ تحولات (آموزش اسلام ۲) ، صفحات ۱۸۷ - ۱۵۱ ، ناشر چیکوما شوبو ، توکیو ، دسامبر ۱۹۸۵ .

هاچی اوشی ، ماکوتو . " فهرست کتب تاریخی منتشر شده پیرامون تشیع در ایران معاصر " ، در ماسائو موری (Masao Mori) (ویرایش) ، پژوهشی جامع در باره جنبش های اجتماعی در سرزمین های اسلامی ، ناشر دانشگاه نیهون ، توکیو ، مارچ ۱۹۸۶ .

هاچی اوشی ، ماکوتو . " جریان جنبش احیاء اسلامی در ایران - با تمرکز بر نظریه ولایت فقیه " ، در موسسه خاورمیانه ژاپن (ویرایش) : پژوهشی در بنیادگرایی (احیا گرایی) اسلامی در خاورمیانه ، ناشر بخش خاورمیانه اداره آفریقا و خاورمیانه وزارت امور خارجه ، توکیو ، مارس ۱۹۸۷ .

هانادا ، ناری آکی (Hanada Nariaki) . " شورش مختار (۱) " ، مجله " دانشکده ادبیات دانشگاه چواو " ، دوره بیست و دوم ، شماره هشتاد و هشت ، صفحات ۹۷ - ۷۹ ، دانشگاه چواو ، توکیو، مارچ ۱۹۷۸ .

هانادا ، ناری آکی . " شورش مختار (۲) " ، مجله " پژوهش تاریخ آسیا دانشگاه چواو " ، شماره سوم ، صفحات ۵۳ - ۳۱ ، انجمن تاریخ شناسی هاکوتو ، دانشگاه چواو ، هاچی اوجی ، مارچ ۱۹۷۹ .

یامادا ، شیگه نوبو (Yamada Shigenobu) . " اسلام شیعی : پیدایش و اعتقادات آن " ، مجله " روابط جهانی " ، دوره سی و سه ، شماره یک ، صفحات ۸۵ - ۶۵ . پژوهشگاه روابط جهانی دانشگاه تاکوشوکو ، توکیو ، ژانویه ۱۹۸۵ .

یاماگیشی ، توموکو (Yamagishi Tomoko) . " هزار سال پس از غیبت امام : رهیافتی برای اندیشه در باره جامعه ایران در قرن نوزدهم " ، مجله " پژوهش تاریخ " ، شماره هفتصد و بیست و چهار ، صفحات ۳۰ - ۲۲ ، انجمن پژوهش تاریخ ، توکیو ، جون ۱۹۹۶ .

یاماگیشی ، توموکو . " معنای فاجعه کربلا برای ایرانیان - در کتابهای تاریخی و مذهبی و سخنان شهیدان " ، درمایوکی یامااچی (Mayayuki Yamauchi) و دیگران (ویرایش) : دستور زبان

تاریخ، ناشر انتشارات دانشگاه توکیو، توکیو، آوریل ۱۹۹۷.

یاماگیشی، توموکو. "هزار سال پس از غیبت امام: رهیافتی برای اندیشه در باره دوره سلسله قاجار"، در انجمن پژوهش تاریخ (ویرایش)، باز تولید اندیشه فرجام شناسی (سلسله کتاب‌های تاریخ شناسی امروز)، ناشر آئوکی شوتن، توکیو، نوامبر ۲۰۰۰.

یاماگیشی، توموکو. "شور و اشتیاق ایران در اینجاست - مراسم عزاداری شیعیان"، در امیکو اوکادا (Emiko Okada) و دیگران (ویرایش): ۶۵ فصل برای شناخت ایران، ناشر آکاشی شوتن، توکیو، سپتامبر ۲۰۰۴.

یاماگیشی، توموکو. "چه کسی در کربلا کشته شد؟ تاملی در باب سرگذشت مراسم عزاداری شیعیان"، مجله "مجموعه مقالات تاریخ آسیا دانشگاه میجی"، شماره سیزده، صفحات ۱۷۲ - ۱۵۷، انجمن مباحثه تاریخ شرق دانشگاه میجی، توکیو، مارچ ۲۰۰۹.

یاماگیشی، توموکو. "چند گونگی تراژدی کربلا (تشنج سیاسی و فاجعه)"، در آنه بوشی (Ann Bouchy) و ماسارو ایکه زاوا (Masaru Ikezawa)، خاطره مرگ فاجعه بار: نماد سازی از قربانیان و سیاست، ناشر آکی یاما شوبو، موساشینو، آوریل ۲۰۱۰.

یاماگیشی، توموکو. "تراژدی کربلا و ناسیونالیسم ایرانی (مابین ایران و اسلام)"، در شیگه ثو موری (Shigeo Mori) (ویرایش)، ایران و اسلام: شناخت فرهنگ و سنت، صفحات ۳۱۴ - ۲۹۹، ناشر شومپوشا، یوکوها، جون ۲۰۱۰.

یوشیدا، کیوکو (Yoshida Kyoko). "جدال نقل گرایان و عقل گرایان در دوره آغازین اسلام شیعی"، مجله "پژوهش مذهب"، دوره هفتاد و چهار، شماره چهار، صفحات ۱۶۹ - ۱۶۲، انجمن مطالعات مذهب ژاپن، توکیو، مارچ ۲۰۰۱.

یوشیدا، کیوکو. "مطالعه ای در جایگاه احادیث خضر در نظریه غیبت تشیع دوازده امامی (ویژه نامه: جوانب متنوع اندیشه اسلامی)"، مجله "فرهنگ شرقی"، شماره هشتاد و هفت، صفحات ۳۹ - ۲۳، ناشر موسسه مطالعات پیشرفته آسیا دانشگاه توکیو، توکیو، مارچ ۲۰۰۷.

یوشیدا، کیوکو. "گاه شمار مهمترین شخصیت های شیعه در دوره نخستین این مذهب (تا قرن پنجم هجری)"، مجله "پژوهش در جهان اسلام"، دوره یک، شماره دو، صفحات ۴۲۳ - ۴۰۸، مرکز پژوهش مناطق اسلامی دانشگاه کیوتو، دسامبر ۲۰۰۷.

یوشیدا، کیوکو. "بالقوه گی علم الرجال شیعه در زمینه پژوهش های شیعی"، در هیروشی ایچیکاوا (Hiroshi Ichikawa)، کازوئو ماتسومورا (Kazuo Matsumura) و کازو کو واتانابه (Kazuko Watanabe) (ویرایش)، تاریخ مذهب چیست؟، ناشر ریتون، توکیو، سپتامبر ۲۰۰۸.

یوشیدا، کیوکو. "سهم قیاس در نظریه غیب شیعه دوازده امامی" (انگلیسی)، مجله "اورینت: گزارش های انجمن مطالعات خاور نزدیک ژاپن" (شماره ویژه مطالعات شیعی) "شماره چهل و چهار، صفحات ۱۰۴ - ۹۱، انجمن مطالعات خاور نزدیک ژاپن، توکیو ۲۰۰۹.

